

Dijitalleşme Sürecinde Değişen Eğitim Pratikleri ve Bu Değişimin Taraflara Etkisi

Serpil KIR ELİTAŞ*
Mehmet Ferhat SÖNMEZ**

ÖZ

Bu çalışmada, Covid-19 pandemisi ile birlikte eğitim alanında yaşanan dijital dönüşüm süreçlerinin, eğitimcilerin ve ailelerin rollerini nasıl ve ne yönde etkilediği sorusuna cevap aramak istenmiş; eğitimcilerin ve ailelerin bu süreçte karşılaştıkları problemler ile uzaktan eğitim pratiklerinin beğenilen ve eleştirilen yönlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde araştırma, uzaktan eğitim ve eğitim teknolojileri konularında ilköğretim öğrencilerinin ailelerinden daha fazla destek alabileceği hipotezinden hareketle ilköğretimde eğitim gören öğrencilerin velileri ile ilköğretimde hizmet veren öğretmenler ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüte dayalı örnekleme tekniği dikkate alınarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubundaki katılımcıların her biri bir coğrafi bölgede görevli ilköğretim düzeyinde eğitimci ve ilköğretim öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Araştırmada, nitel araştırma metodolojisi uygulanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yaşları ve eğitim durumları farklı toplam 7 ilköğretim düzeyinde eğitimci olarak çalışan ve 7 ilköğretim düzeyi öğrenci velisi olmak üzere 14 kişi ile görüşme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Dijital Dönüşüm, Uzaktan Eğitim, Uzaktan Eğitim Teknolojileri, Nitel Araştırma, Yarı Yapılandırılmış Görüşme, Covid-19

Changing Education Practices in the Digitalization Process and the Effect of This Change on the Parties

ABSTRACT

This research aims to answer the question of how and in what way the digital transformation processes in the field of education affect the roles of educators and families, and to reveal the problems faced by educators and families in this process and the appreciated and criticized aspects of distance education practices. Within the framework of this main purpose, the research was confined to the parents of elementary school students and educators working in elementary schools, based on the hypothesis that elementary school students could receive more support from their families in distance education and education technologies. The study group of the research was determined by considering the criterion-based sampling technique, which is among the purposeful sampling methods. Each of the participants in the study group of the research consists of elementary level educators and parents of elementary school students appointed in a particular geographical region. Qualitative research methodology was applied in the study and a semi-structured interview technique was used. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as the data collection tool. Interviews were conducted with 14 people, 7 elementary school educators and 7 parents of elementary school students, with different ages and educational backgrounds.

Keywords: Digitalization, Digital Transformation Distance Education, Distance Education Technologies, Qualitative Research, Semi-Structured Interview, Covid-19

1. Giriş

Yeni iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve yaygın hale gelmesiyle birlikte toplumsal yaşamın pek çok alanında dönüşümler yaşanmış, kamu hizmetleri de bu dönüşümden etkilenen alanlardan biri olmuştur. Sağlık ve güvenlik gibi kamuyu ilgilendiren hizmetlerde, yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu kolaylıklardan faydalanan birçok kamu kurumu kendilerini dijital bir gelişim sürecinin içerisinde bulmuşlardır. Yaşanan bu dijital gelişim süreci, eğitim alanında da kendini göstermiş; ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün eğitim kurumları, iletişim teknolojileri tarafından desteklenen eğitim uygulamalarına uyum sağlamak durumunda kalmışlardır. Yaşam boyu öğrenmeye duyulan talebin artması, dijital öğrenme ortamlarında yenilikçi eğitime duyulan ihtiyaç, öğrenme ortamlarının kişiselleşmesi ve internet kullanımında yaşanan artışın sonucu olarak ortaya çıkan bilgi yoğunluğu ve Endüstri 4.0 kavramı ile hayatımıza giren yapay zekâ gibi yenilikçi teknolojiler, bu sürecin başlamasını sağlayan başlıca faktörler

* Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, serpil@mku.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Dicle Üniversitesi, mehmet.ferhat@dicle.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 15.08.2022; Makalenin Kabul Tarihi: 21.11.2022

arasındadır (Ally, 2019). Dijital alandaki bütün bu gelişmelerle birlikte Covid-19 pandemisi de uzaktan eğitim sisteminin evrensel ölçekte yaygınlaşmasının önünü açmış; nihayetinde zaman ve mekândan bağımsız, modüler, pratik ve daha işlevsel bir eğitim anlayışı yerleşik hale gelmiştir.

Yeni iletişim teknolojilerini bünyesinde barındıran yeni dijital dünya, gündelik yaşamın her anında ve her alanında yayılmış ve yaşam pratiklerinde köklü değişimlere neden olmuştur (Binark, 2007). Aralık 2019 tarihi itibarı ile Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 virüsü de; yarattığı etki ile dijital cihazlar, çevrimiçi kaynaklar, sosyal medya teknolojisi ve e-öğrenme teknolojilerinin kullanımında hızlı bir yükselmeye neden olmuştur (Mulenga & Marbán, 2020).

Yeni iletişim teknolojilerinin ayırt edici nitelikleri olan dijitallik (sayısallaşma), etkileşimsellik (karşılıklı eylem), hipermetinsellik (bilgi kümelerine geçiş), yayılım (geniş ortamlara akış) ve sanallığın (Lister, Dovey, Giddings, Grant, & Kelly, 2009) etkileri bu dönemde kullanıcılar açısından daha fazla hissedilir hale gelmiştir. Özellikle öğrenme teknolojileri, 'acil kullanım onayıyla' dijitalleşmenin yükselişinin çıkış noktası olmuştur (Agnolotto & Queiroz, 2020). Bu açıdan bakıldığında Covid-19 pandemisinin eğitim pratiklerine ciddi zemin kaymaları yaşattığını ve öğrenme ortamlarında daha farklı alternatiflere yönelmeyi zorunlu kıldığını söylememiz mümkündür. Yaşanan bu zorunluluk ve dijital dönüşümdeki hızlanmanın nedeni; pandemi döneminde Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu'nun, Sağlık Bakanlığı direktifleri ile tüm derslerini çevrimiçi ortamlarda yürütme kararı almasından kaynaklanmaktadır. Bu süreçte, derslerin tamamının çevrimiçi öğretim süreci ile yürütülmeye başlanması bu dönemin köklü değişikliklerinin en önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. Bu durum yalnızca dijital dönüşümü tetiklemeyle kalmamış, aynı zamanda teknolojik adaptasyon süreçlerinin hızlanmasını da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda yaşanan dijital dönüşüm ve gelişim sürecinde geliştirilen eğitim teknolojileri ve çevrimiçi öğrenme ve/veya uzaktan eğitim pratikleri, öncelikle teknolojik altyapının geliştirilmesi ile başlamış; ilerleyen dönemlerde ise sosyal gelişim ortamlarının da dijitalleşmesi ve adaptasyonu süreci ile devam etmiştir. Acil Uzaktan Eğitim (Emergency Remote Education) adı verilen bu dönemde (Bozkurt & Sharma, 2020) eğitim teknolojileri ve çevrimiçi eğitim, evden ya da bulunulan yerden gerçekleştirilen faaliyetler olmak gibi bir pratiklik sunmakla birlikte, birçok zorluk ve kısıtlamayı da beraberinde getirmiştir. Teknolojik altyapı yetersizlikleri, bilgisayar kullanım becerisindeki eksiklikler, kişisel bilgisayara sahip olamama durumları, çevrimiçi öğrenme sürecine karşı önyargılar gibi olumsuzluklar, bu zorluk ve kısıtlamalar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla teknoloji merkezli yeni eğitim anlayışı; sadece teknoloji odaklı uygulamaların yanı sıra öğreticilerin ve ailelerin dijital becerilerinin ve öz yeterliliklerinin de sorgulandığı bir süreç haline gelmiştir (Özdemir & Kılıç, 2007).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan "*Milli Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim 2020-2021 Raporu*" istatistiklerine göre ülkemizde 18 milyonun üzerinde öğrenci ve 1 milyona yakın öğretmen bulunmaktadır (MEB, 2021). Bu sayıya velilerin de dâhil olduğu düşünülürse, dijital dönüşüm ve teknoloji entegrasyonu konusunun hem öğreticiler hem de öğrenenler açısından oldukça önemli olduğu görülecektir. Buna ilaveten Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan EBA (Eğitim Bilişim Ağı) ile ilgili istatistikler de dikkat çekicidir. EBA, uzaktan eğitimin başladığı 23 Mart 2020'den 12 Mart 2021 tarihine kadar 19 milyarın üzerinde ziyaretçi sayısına ulaşmıştır. Ayrıca 21 Eylül 2020 - 12 Mart 2021 tarihleri arasında 12.608.297 öğrenci ve 974.698 öğretmen EBA uygulamasını aktif biçimde kullanmıştır (MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, 2022). Bu durum ise, gelişen bilgi teknolojileri ile birlikte dönüşümün merkezinde yer alan öğretmenler ve aileler açısından yeni sorumlulukların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Öğretmenler, hem teknolojiyi öğretim süreçlerine dâhil etmek amacıyla kendi teknolojik adaptasyonlarını geliştirmeye ve hem de bu yeni sistemde kendisine yer edinmeye çalışan öğrencilerin kavrama düzeylerini yüksek tutmak amacıyla farklı stratejiler geliştirmeye gayret göstermektedir. Üstelik öğretmenler, aileleri de teknolojik olarak eğitime zorunluluğu ile baş başa kalmış; dahası imkânları açısından yeterli teknolojiye sahip olamayan öğrenciler için de bu durumu iyileştirme çabasına girmişlerdir. Hayatın devamlılığı içerisinde kendilerine yer edinmeye çalışan ebeveynler ise, bir yandan sorumluluklarını yerine getirmek, diğer yandan da öğrencilerinin kaliteli eğitim alabilmesi için birtakım zorluklarla mücadele etmek durumunda kalmışlardır. Psikolojik destekler, ödev kontrolü, teknolojik adaptasyon ve teknolojik eğitime ayak uydurma, çocuklarına adaptasyon gibi durumlar bu zorluklar arasındadır. Uzaktan eğitim sürecindeki teknolojik yetersizliklere devlet tarafından verilen desteklerin yeterli gelmemesi ise bu zorlukları büsbütün artırmış; öğretim konusunda herhangi bir

pedagojik eğitime sahip olamayan ya da pedagojik destek alamayan veliler, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki dengeyi sağlamak noktasında çeşitli problemler baş göstermiştir. Bütün bu olumsuzlukların yanı sıra öğretmen, öğrenci ve akranlar arasındaki yararlı iletişimin sınırlı olması ve bunun bir sonucu olarak öğrencilerde motivasyon eksikliği gibi durumların ortaya çıkabilmesi de bir başka zorluk olarak karşımızda durmaktadır (Uzoğlu, 2017). Nitekim bu konuda yapılan araştırmalarda da velilerin ve öğrencilerin dâhil edilmediği eğitim uygulamalarının, pratiklerinin ve ortamlarının başarısının devamlılık gösteremeyeceği yönünde sonuçlar elde edilmiştir (Mulenga & Marbán, 2020; Iwai, s. 2020; Dempsey & Burke, 2020).

2. Amaç ve Önem

Bu çalışma, Covid-19 pandemisi ile birlikte eğitim alanında yaşanan dijital dönüşüm süreçlerinin öğretmenlerin ve velilerin rollerinin ne şekilde değişim gösterdiği, dijital dönüşüm süreçlerinde velilerin ve öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları ele almayı amaçlamaktadır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

Araştırma Sorusu 1: Covid-19 pandemisi ile yaygın hale gelen uzaktan eğitim uygulamaları, velilerin sosyal ve fiziksel yaşamlarına ne tür etkilerde bulunmuştur?

Araştırma Sorusu 2: Covid-19 pandemisi ile yaygın hale gelen uzaktan eğitim uygulamaları, öğretmenlerin sosyal ve fiziksel yaşamlarına ne tür etkilerde bulunmuştur?

Araştırma Sorusu 3: Covid-19 pandemisi ile yaygın hale gelen uzaktan eğitim uygulamalarının veliler açısından olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

Araştırma Sorusu 4: Covid-19 pandemisi ile yaygın hale gelen uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmenler açısından olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir?

Araştırma Sorusu 5: Velilerin uzaktan eğitimin geleceği hakkındaki görüşleri nasıl bir eğilim göstermektedir?

Araştırma Sorusu 6: Öğretmenlerin uzaktan eğitimin geleceği hakkındaki görüşleri nasıl bir eğilim göstermektedir?

Covid-19 pandemisi ve pandeminin getirdiği yeni yaşam pratikleri ve öncelikler, bütün toplumsal kurumlar gibi eğitim alanında da ciddi dönüşümlerin önünü açmıştır. Pandeminin, eğitim sisteminin işleyiş pratiklerine yaşattığı zemin kayması, neredeyse bütün bir toplumu etkileyebilecek düzeydedir çünkü öğrencilerle birlikte veliler/aileler, öğreticiler, kamu kurumları ve ilgili paydaşlar da bu dönüşümden bir şekilde etkilenmiştir. Nitekim ülkemizde de iletişim teknolojileri ile eğitim pratiklerinin bütünleştirilmesi için çeşitli adımlar atılmıştır. Bu durum ise hem öğrenci velilerini ve hem de eğitimcileri aktif birer teknoloji kullanıcısı pozisyonuna getirmiştir. Ülkemiz eğitim sisteminde de bu süreçte yeni iletişim teknolojilerinden faydalanarak uzaktan eğitim alanında uygulamalar yapılmış ve ortaya çıkan avantajlardan azami ölçüde yararlanılmak hedeflenmiştir. Bununla birlikte; dijitalleşme odaklı yeni eğitim stratejilerinin ve modellerinin, sürecin taraflarına olumlu ve olumsuz etkilerinin olacağı da muhakkaktır. Bu çalışmada da dijitalleşme odaklı yeni eğitim pratiklerinin, sürecin paydaşları üzerindeki etkilerini ölçmeyi amaçlaması bakımından önemli görülmekte; araştırmada elde edilen bulguların ilgili alandaki boşluğu dolduracağı ve alan yazına katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bunun yanı sıra, pandemi döneminde yapılan bilimsel çalışmalar, ağırlıklı olarak sağlık alanında olup (Taş, 2021); söz konusu sürecin paydaşlarını ilgilendiren olası etkilere odaklanan araştırmalar görece ikinci planda kalmaktadır. Bu araştırma ise, öğrenci ve öğretmenlerle birlikte velilerin de dâhil olduğu uzaktan eğitim süreci incelemektedir ve bu yönüyle de eğitim hizmetlerinde kalitenin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. Çalışma Grubu ve Yöntem

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemleri arasında yer alan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan seçilmesidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2018). Ölçüt örnekleme yönteminin temel ilkesi, bir araştırma için önceden belirlenen ölçütleri karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Bu araştırmanın örneklem grubu oluşturulurken, velilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine aşina olmaları ve uzaktan eğitim teknolojilerini kullanmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Böylelikle

katılımcıların, Covid-19 pandemisi sürecinde yaşanan dijital dönüşüm ve bu dönüşümün bir çıktısı olan eğitim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri ve gözlemleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Eğitim teknolojileri yaşanan coğrafi bölge, altyapı, hizmet sağlayıcı kurum gibi etkenler nedeniyle farklılık gösterebilmektedir. Ayrıca velinin ve ailenin teknolojik yatkınlıkları ve teknolojiyi kullanabilme becerileri de araştırma açısından önemlidir. Bunların yanı sıra ailenin eğitim durumu, sosyo-ekonomik gelir seviyesi, eğitime bakış açısı ve çocuk sayısı gibi etkenler de araştırmada göz önünde bulundurulması gereken diğer faktörlerdir. Bu nedenlerle durumun doğru betimlenebilmesi amacıyla 7 farklı coğrafi bölgede görev yapan farklı yaş, eğitim durumu ve teknolojik eğilimlere sahip katılımcılar çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Çünkü örneklem grubu hakkında daha sağlıklı çıkarımlarda bulunabilmek için, öncelikli olarak örneklem kitlesinin cinsiyetleri, yaşları, öğrenim durumları, öğrenim gördükleri alanı ve hangi sınıfta olduklarının bilinmesi gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda, bu çalışma için belirlenen katılımcıların sosyo-demografik özellikleri yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7
Cinsiyet	Kadın	Erkek	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Kadın
Yaş	45	31	37	35	50	26	42
Eğitim düzeyi	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lise	Lisans	Lisans
Kıdem Yılı	10 yıl	4 yıl	13 yıl	12 yıl	30 yıl	4 yıl	15 yıl
Medeni Durumu	Evli	Bekâr	Evli	Evli	Evli	Bekâr	Evli
Branş	Sınıf	Matematik	Türkçe	İngilizce	Sınıf	Matematik	Türkçe
Coğrafi Bölge	Akdeniz	İç Anadolu	Doğu Anadolu	Ege	Marmara	Karadeniz	G.doğu Anadolu
	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7
Cinsiyet	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Kadın	Erkek
Yaş	35	40	30	47	37	41	39
Görevi	Memur	Şöför	Güvenlik	Makine Operatörü	Güvenlik	Lab. Teknisyeni	Ziraat Mühendisi
Eğitim düzeyi	Y.Lisans	İlkokul	Lise	Lise	Lise	Lisans	Lisans
Kıdem Yılı	8 yıl	12 yıl	9 yıl	30 yıl	4 yıl	21 yıl	15 yıl
Medeni Durumu	Evli	Evli	Evli	Evli	Evli	Evli	Evli
Çocuğunun yaşı	8 yaş	9 yaş	10 yaş	7 yaş	8 yaş	9 yaş	7 yaş
Coğrafi Bölge	Akdeniz	İç Anadolu	Doğu Anadolu	Ege	Marmara	Karadeniz	G.doğu Anadolu

Öğretmen katılımcıların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, dört katılımcının kadın, üç katılımcının da erkek olduğu görülmektedir ve cinsiyet bakımından dengeli bir katılım olduğunu söylememiz mümkündür. Yaşları 26 ile 50 arasında dağılım gösterirken eğitim seviyeleri biri hariç tamamının lisans düzeyinde olduğu görülmektedir. Kıdem yılları 4 yıl ile 30 yıl arasında değişim gösterirken, ikisinin bekâr olduğu ve diğer beş katılımcının evli olduğu görülmektedir. Kuşak ve deneyim açısından farklı meslek yılına ve mesleki deneyime sahip katılımcıların olması da, araştırmayı zenginleştiren unsurlar arasındadır. Ayrıca katılımcıların 2 tanesinin Matematik dalında, 2 tanesinin Türkçe dalında, 2 tanesinin sınıf öğretmenliği dalında ve 1 tanesinin İngilizce dalında öğreticilik yaptığı görülmektedir ki bu branş çeşitliliği de araştırmayı zenginleştirmektedir.

Veli katılımcıların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, dört veli katılımcının kadın, üç katılımcının da erkek olduğu görülmektedir ve cinsiyet bakımından dengeli bir katılım olduğunu söylememiz mümkündür. Veli katılımcılar, 30 ile 41 yaş aralığındadır. Veli katılımcıların meslekleri incelendiğinde, farklı mesleklere sahip oldukları görülmektedir ve bu meslekler; memur, şöför, güvenlik, makine operatörü, laboratuvar teknisyeni ve mühendis olarak değişiklik göstermektedir. Veli katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde; 1 yüksek lisans mezunu, 2 lisans mezunu, 3 lise mezunu, 1 ilköğretim mezunu veli katılımcı olduğu görülmektedir. Farklı mesleklere ve eğitim düzeylerine sahip olan katılımcıların mesleki deneyimleri değişkenlik göstermektedir. Veli katılımcıların tamamının evli olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra hem öğretmen hem de veli katılımcıların her biri eğitim teknolojilerinde yaşanan coğrafi bölge, altyapı, hizmet sağlayıcı kurum gibi etkenler nedeniyle farklı coğrafi bölgelerden seçilmiştir.

Nitel veri toplama teknikleri ile ele alınan bu araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden faydalanarak gerçekleştirilmiştir. Bilindiği gibi nitel araştırmalarda çeşitli sosyal ortamlar ve bu ortamlarda

yaşayan bireyleri ve/veya sosyal gruplar incelenmektedir. Nitel araştırmalar, anlamların önem taşıdığı bir araştırma biçimidir. Dolayısıyla nitel araştırmalarda amaç, insanların kendilerini ve sosyal ortamlarını nasıl düzenlediklerini; sosyal roller, semboller ve kanaatler kullanarak sosyal ortamlarını nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymaktır. Bu yönüyle nitel araştırmalar, insanların günlük yaşamlarını nasıl yapılandırdıklarını ve anlamlandırdıklarını keşfetmeye yardımcı olmaktadır (Lune & Berg, 2017). Eş deyişle nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Söz konusu araştırmalarda doğal ortama duyarlılık bulunmaktadır ve bundan dolayı araştırmacının katılımcı yönü ön plandadır. Ayrıca bu araştırmalarda araştırma deseni esneklik ve araştırmacı, bütüncül bir yaklaşım benimseyerek algıları ortaya koymakta ve tümevarımsal çıkarımlar yapma yoluna gitmektedir (Yıldırım, 1999).

4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise, sahip olduğu esneklik ve doldurmaya dayalı testler ile belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olması ve anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırması nedeniyle tercih edilen bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme tekniği; açık uçlu sorulara verilen cevaplar üzerinden duygu, düşünce veya görüşlerin daha doğru biçimde keşfedilmesine olanak tanımaktadır (Türnüklü, 2000).

Bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşmelerin araştırmacılara esneklik sağlaması nedeniyle tek türlü yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Karşılaştırmalı sonuçlar elde etmek amacıyla tercih edilen yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırma soruları ve alan yazındaki bilgiler doğrultusunda geliştirilmiştir. Görüşme sorularının hazırlanmasında soruların açık ve anlaşılır olması, yönlendirici nitelikte olmaması, her katılımcı tarafından aynı şekilde anlaşılması gibi durumlara dikkat edilmiştir. Bunun yanı sıra; görüşme formunun amaca yönelik olup olmadığını belirlemek amacıyla alanında uzman görüşlerine başvurulmuş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son hali verilmiştir.

Araştırmada yapılan görüşmelerin süreleri uzun tutularak görüşmenin iç geçerliği sağlanmaya çalışılmış ve elde edilen verilerin tutarlılığı kontrol edilerek araştırmanın kavramsal çerçeveye uyumluluğu kontrol edilmiştir. Pandemi sürecinin devam etmesi nedeniyle görüşmeler çevrimiçi ortamda ve görüntülü görüşmelerin sağlanabildiği platformlar kullanılarak yapılmış ve veriler toplanmıştır. Elde edilen bulgulardan doğrudan alıntılar yapılarak da araştırmanın inandırıcılığı yükseltilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak amacıyla araştırma süreci ve bu süreçteki yapılan işlemler ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir. Araştırmanın iç güvenilirliğini artırmak amacıyla bulgular, herhangi bir düzenleme yapılmadan alıntılanmıştır. Ayrıca elde edilen veriler üzerinde nitel araştırma konusunda deneyimli bir öğretim üyesi ayrı ayrı kodlama cetvelleri oluşturmuş ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlılık sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler, hem farklı araştırmacılar tarafından yapılacak çalışmalardaki talepleri karşılamak ve farklı araştırmalarda karşılaştırmalar yapmak amacıyla kayıt altına alınmıştır.

Bu araştırma için hazırlanan görüşme formu, veli katılımcılar ve öğretmen katılımcılar için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Veli katılımcılar için hazırlanan görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, uzaktan eğitim sisteminin aile içi sosyalliğe ve ebeveyn-çocuk arasındaki eğitim sürecine ne tür etkilerde bulunduğunu tespit etmeyi amaçlayan sorular yer almaktadır. Üçüncü bölümde, uzaktan eğitim sisteminin veliler açısından olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek ve uzaktan eğitim sisteminin geleceği hakkındaki fikirlerini öğrenmek amacıyla hazırlanan sorular yer almaktadır. Öğretmen katılımcılar için hazırlanan görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde, uzaktan eğitim sisteminin ailede içerisinde ve sosyal çevredeki iletişim sürecine fiziksel ve sosyal açıdan ne tür etkilerde bulunduğunu belirlemek amacıyla hazırlanan sorulardan oluşmaktadır. Üçüncü bölümde uzaktan eğitim sisteminin öğretmenler açısından olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek ve uzaktan eğitim sisteminin geleceği hakkındaki fikirlerini öğrenmek amacıyla hazırlanan sorular yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Etiği

Bu araştırmanın etik izni Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı tarafından 04.02.2021 tarih ve 24 sayılı olarak verilmiştir.

4.2. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler, katılımcıların kendini rahat ifade edebileceği ve video kaydı yapılabilecek ortamlarda, randevu verdikleri zaman dilimlerinde çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme soruları eğitimci ve veli olmak üzere her katılımcı grubu için ayrı ayrı hazırlanmış, böylelikle verilerin çeşitlendirilmesi ve konunun daha iyi analiz edilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme soruları objektiflikten uzaklaşmamak adına her katılımcıya aynı sözcükler ve aynı anlamı çağrıştıracak tonlamalar ile yöneltilmiş, yapılan kayıtlar daha sonra çözümlenmiştir. Görüşmelerin çözümlenmesinden 45 sayfa veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler, belirlenen kategorilere uygun olarak işlenmesi ve doğrudan alıntılanacak bölümlerin belirlenmesi amacıyla yazıya dökülmüştür. Görüşmeler yapılırken katılımcıların isimleri kullanılmamış ve katılımcılar kategorilere ayrılarak veli katılımcılar ve öğretmen katılımcılar olarak sınıflandırılmıştır. Veli katılımcılar V1, V2, V3, V4, V5, V6, V7; öğretmen katılımcılar ise Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 olarak tanımlanmıştır.

4.3. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz; elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlandığı ve görüşmecilerin fikirlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılarının kullanıldığı analiz biçimidir. Betimsel analiz yönteminde, elde edilen bilgiler neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Ayrıca betimleyici araştırmalar; herhangi bir durumun, koşulun, ilişkinin veya bir iletişim sürecinin “ne olduğunu” ortaya koymayı amaçlamaktadır (Erdoğan, 2012).

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi, Miles ve Huberman tarafından belirlenen “üç etkinlik basamağı” çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Miles ve Huberman’a göre nitel bir araştırmada veri analizi; eşzamanlı üç etkinliğin (veri azaltma-veri görüntüleme-sonuç çıkarma/doğrulama) akışından oluşmaktadır. *Veri azaltma* etkinliği; araştırma notlarında görünen ham verileri seçme, odaklama, basitleştirme, soyutlama ve dönüştürme sürecini ifade etmektedir. *Veri görüntüleme* etkinliği, sonuç çıkarmaya ve eyleme geçmeye izin veren bilgilerin organize biçimde derlenmesidir. *Sonuç çıkarma/doğrulama etkinliği* ise, indirgenmiş verilerden anlam örüntüleri çıkararak bu anlam örüntülerinin geçerliliğini test etmek sürecine işaret etmektedir (Miles & Huberman, 1984). Ayrıca araştırmanın geçerliliğini artırmak adına, görüşme formlarından elde edilen veriler yazıya dökülmüş ve üzerinde okumalar yapılarak kodlamalar oluşturulmuştur. Kodlamalar da bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Verilerin kodlanması sürecinde, Corbin ve Strauss tarafından tanımlanan üç kodlama stilinden biri olan “açık kodlama” tercih edilmiştir. Açık kodlama sürecinde olaylar, eylemler veya etkileşimler benzerliklerine ve farklılıklarına göre karşılaştırılmakta ve kategoriler/alt kategoriler oluşturularak gruplandırılmaktadır (Corbin & Strauss, 1990). Aşağıdaki tabloda, bu araştırma için hazırlanan kod listesi yer almaktadır.

Tablo 2. Uzaktan Eğitim Sürecinde Değişen Eğitim Pratikleri Araştırması Kapsamında Yapılan Görüşmenin Kategorik Kod Listesi

Kod	Tema
-Yorgunluk -Hareketsizlik -Esnek çalışma -Zaman yönetimi -Ekonomik tasarruf	Fiziksel Etki
-Sosyallik/asosyallik -İletişim sıklık düzeyi (çocuk-ebeveyn, çocuk-öğretmen, ebeveyn-öğretmen) -Rehberlik -Adaptasyon	Sosyal Etki
-Uzaktan eğitim uygulamaları kullanım becerisi (ebeveyn, öğretmen, öğrenci) -Altyapı (cihaz-internet-bağlantı) problemleri	Teknolojik Etki

Tablo 2’de açık kodlama yapılarak elde edilen kod listesi yer almaktadır. Corbin ve Strauss’a göre açık kodlama yapılırken, benzerliklerine veya farklılıklarına göre karşılaştırılan olaylara/eylemlere/etkileşimlere kavramsal etiketler verilmelidir. Böylelikle kavramsal olarak benzer ve(ya) yakın olan olaylar/eylemler/etkileşimler; kategoriler ve alt kategoriler olarak gruplandırılacaktır. Yapılan bu sistematik gruplandırma sayesinde veriler ve kavramlar uygun sınıflandırmalarla düzenleneceği gibi araştırmacının öznelliğini de kıracaktır (Corbin & Strauss, 1990). Bu bağlamda, araştırma için hazırlanan kod listesine göre oluşturulan temalar “fiziksel etki, sosyal etki, teknolojik etki” olarak belirlenmiştir. Fiziksel etki; insanların bedensel ve ruhsal durumlarında değişiklik yapma potansiyeli olan faktörlerdir ki (çalışmaya uygun olmasına dikkat edilerek) yorgunluk, hareketsizlik, çalışma saatleri gibi faktörler bu kategoriye dâhil edilmiştir. Sosyal etkiler; insanların her türlü sosyal çevresi ile ilişkilerine yön veren faktörlerdir ve (çalışmaya uygun olmasına dikkat edilerek) aile ilişkileri, rehberlik ve adaptasyon faktörleri bu kategoriye dâhil edilmiştir. Teknolojik etki ise; teknoloji temelli gelişmelerin, insanların günlük yaşamlarında meydana getirdiği dönüşümlerdir ve (çalışmaya uygun olmasına dikkat edilerek) uzaktan eğitim uygulamalarının kullanım becerisi ile altyapı problemleri, bu kategoride değerlendirilmiştir.

5. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmada sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir. Bu amaçla, elde edilen veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Katılımcılara yöneltilen, uzaktan eğitim uygulamalarını kullanıp kullanmadıklarına sorusuna bütün katılımcılar olumlu cevap vermişlerdir.

Veli katılımcıların, uzaktan eğitim sisteminin aile içi sosyallığe ve ebeveyn-çocuk arasındaki eğitim sürecine etkilerinin neler olduğuna ilişkin cevaplarını değerlendirdiğimizde şunları söylememiz mümkündür:

Veli katılımcılar, ağırlıklı olarak uzaktan eğitim sisteminin sosyalleşme ve ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerindeki olumsuz etkilerine yoğunlaşmışlar ve bu yönde kanaat bildirmişlerdir. Veli katılımcıların verdikleri cevapları incelediğimizde; uzaktan eğitim sisteminin olumsuz etkilerine sebep olan parametrelerin “adaptasyon problemleri, zaman yönetimi sorunları, aile içi rollerdeki iş yükünün fazlaşması, teknolojik yetersizlikler ve fiziksel sorunlar” olduğu görülmektedir. Örneğin katılımcı V1, uzaktan eğitim modeline hem kendisinin ve hem de çocuğunun adapte olmakta zorlandığını bu zorluğun ise zaman yönetimi problemi doğurduğunu söylemektedir. Katılımcı V6 ise uzaktan eğitim sistemi ile birlikte günlük hayatında daha az fiziksel hareketliliğe mecbur kaldığına vurgu yapmaktadır.

“Bir anda oluşan bir durum olduğu için çocuğum da adapte olmakta zorluk yaşadı. Zamanla sürece o da alıştı. Ben de şahsen bütün hayatımı ve programlarımı bu sürece göre yürütmeye çalıştım. Bu süreçten önce zaten okulda yeteri kadar ders ve öğrenme süreci yaşıyorduk biz evde üzerine yüklenme yapmıyorduk. Şu an oyuna bile zamanımız kalmıyor. Aile içinde şu an okul-ödev konuları gündem konuşmalarımızda da. Bu durumda da kızım sıkıntı yaşıyor ve çatışmalar oluyor babıyla. Aile içi iletişim süremiz çoğu zaman sadece ödevlerle geçirdiği oluyor. Derste ki eksikleri bu şekilde tamamlanmaya çalışıyor bu da ekstra bir yoğunluk veriyor. Sosyal anlamda da annenin ötesinde eğitimci olarak birlikteyiz. Bazen ödün vermek durumunda kaldığımız oluyor yani ödev zamanında bizimle vakit geçirmesi için kolaylık sağladığımız oluyor yoksa sosyallığı tamamen bitecek. (V1).

“Şu an hareketsizlik nedeniyle kilolar arttı ve kızım diyetisyene gidiyor artık fiziksel olarak böyle bir etkisi var. Çocuklar zaten sosyal çevresi az olan bireylerdi biranda eve kapanınca daha da asosyalleştiler. Aile iletişiminde sohbet artışı oldu tabi ki sürekli evde olma sebebiyle.” (V6).

Veli katılımcıların; uzaktan eğitim sisteminin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin cevapları incelediğimizde; uzaktan eğitim sisteminin hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğuna ilişkin kanaat bildirdikleri görülmüştür. Bulgulara göre veli katılımcılar, uzaktan eğitim modelinin getirdiği “çocuk üzerinde daha fazla kontrol ve aile içi etkileşim düzeyindeki artışı uzaktan eğitimin olumlu yönleri olarak algılamaktadır. Buna karşın veli katılımcıların uzaktan eğitim sisteminin olumsuz yönlerine ilişkin değerlendirmelerini; çocukların yalnızlaşması (asosyallık), bağlantı problemleri, ebeveynlerin zaman problemleri, nitelikli öğretmen azlığı olarak kategorileştirmemiz mümkündür. Örneğin katılımcı V4, uzaktan eğitim sayesinde aile içerisindeki iletişimin arttığına vurgu yaparken katılımcı V1 teknik aksaklıklara

ve çocuğunun asosyal olmaya başladığına, katılımı V3 ise öğretmenlerin niteliğinin düşüklüğüne vurgu yapmaktadır.

“Bana göre olumlu olan tarafı şu. Uzaktan eğitim sistemi sayesinde çocuğum daha çok gözümlerin önünde oluyor. Ayrıca derslerini nasıl çalıştığını görebiliyorum. Daha fazla bir arada olmaya başladık. Öğretmenleriyle de daha çok görüşmeye başladık. Bu açıdan iyi bir sistem olduğunu düşünüyorum.” (V4).

“Bütün dersleri alamıyoruz. İnternet bağlatmamaktan yanaydım ben zaten genel olarak her yerde kullanıldığı için evimizde ki sosyallığı korumak adına istememiştim. Ama bu süreçte mecburi kaldık. İlk süreçte internet eksikliğimiz ders katılımlarımızı etkiledi haliyle böyle bir yaşadık. Daha sonra bilgisayarımızda sıkıntı olmuştü onu çözümledik. Sosyalleşme amaçları beden eğitimi, müzik gibi derslerin hiç birini alamadık. Bu da bir asosyallik oluşuyor.” (V1).

“Memuriyeti ilerlemiş öğretmenlerimizin ya da teknolojiden uzak öğretmenlerimizin sistemi iyi kullanamamaları sorunlar oluşturuyor. Planlama yapamıyorlar bu da ders işlemini engelliyor. İmkânsızlıklar sorun oluşturuyor herkes için. Çalışan bir annem ve bu benim güne başlama ve günü kapatmamı bile etkiledi. Çünkü dersi anlatan konumda olduğumuz için önce bizim vakıf olmamız gerekiyor. Bu da çalışma ve ekstra özen gerektiriyor. Veli olarak çok yoruluyorum.” (V3).

Öğretmen katılımcıların; uzaktan eğitim sisteminin aile için sosyallığe ve sosyal çevredeki iletişim sürecine etkilerine ilişkin cevaplarına baktığımızda şunları söylememiz mümkündür:

Öğretmen katılımcılar, uzaktan eğitim sisteminin olumsuz yönlerini; öğrenci-öğretmen iletişim problemi, fiziksel problemler, bağlantı problemleri, internet kullanım becerisindeki eksiklikler, mesleki sıkıntılar (deneyim, istişare vb.) olarak belirtmişlerdir. Bu bağlamda bu olumsuzlukları “teknik sorunlar, iletişimsel sorunlar, fiziksel sorunlar ve mesleki sorunlar olarak kategorilendirmemiz mümkündür. Öğretmen katılımcılara göre uzaktan eğitimin olumlu yönlerinin başında bireyselleşen eğitim anlayışı gelmektedir. Örneğin katılımcı Ö6, uzaktan eğitim sayesinde öğrencileriyle daha fazla ve bire bir olarak ilgilenme şansı bulunduğunu vurgularken katılımcı Ö3, uzaktan eğitim süreciyle birlikte mesleki yetkinliklerinin düştüğünü ifade etmekte; katılımcı Ö2 ise teknik aksaklıkların önemli bir sorun olduğuna işaret etmektedir.

“Sınıfta devamlı hareket halindeyim şuan fiziksel olarak hep oturur haldeyiz. Öğrenciler ile göz teması kuramıyoruz haliyle de. Öğrenciye dur, sus demeyi bile özliyoruz bu durumda. Öğrencilere söz hakkı verirken sorunlar oluyor bizler ders anlatırken dikkatimiz dağılıyor bu tarz etkileri var. Velilerle Whatsapp üzerinden iletişim kuruyoruz. Sınıf öğretmenleri bu konuda daha sorumluluk sahibi.” (Ö3).

“Bu süreçte çocuklarla iletişim kurmakta zorlanıyoruz. Ders takibi noktasında, çocukların ruhsal değişimleri bunları birebir gözlemleyemiyoruz. İsteğe bağlı olduğu için kamera ya da mikrofon açmıyorlar çoğu zaman, çoğu öğrenci zaten derse katılmıyor ya da katılmıyor. Onların konuyu anlayıp anlayamadıklarını ya da çıkardıkları sonuçlar ve yaşadıkları zorlukları gözlemleyemiyoruz (Ö2).

“Çocuklarla iletişimim daha çok arttı. Bireysel olarak daha çok görüşmeye başladım. Okul ortamında genele hitap ediyor çoğu zaman bireysel takip yapmıyorduk şuan bunun daha fazla arttığını söyleyebilirim. Rehberlik noktasında da daha rahat konuşur olduk sadece matematik ile ilgili değil genel olarak iletişim konularımız genişledi. Ben velilerimi daha iyi tanıdım bu süreçte. Ekonomik durumları olsun, çocuklarına karşı tutumları olsun artık daha bilgi sahibiyim veliler hakkında da. Kendi hayatım ile ilgili benim sağlık problemim vardı. Normal süreçte daha fazla zorlanıyordum bedensel olarak. Bu süreçten şikâyet etmedim benim için bir avantaja dönüştü. Sosyal anlamda, kendi meslektaşlarımızla iletişimimizi azaldı tabii. Öğretmenler odasında öğrenci keritiği yapardık. İdarenin yaptığı toplantılar dışında ve haftalık imza atmaya gitmek dışında pek sosyallığımız kalmadı diyebilirim”. (Ö6)

Öğretmen katılımcıların, uzaktan eğitim sisteminin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin kanaatleri incelendiğinde şu değerlendirmeleri yapmamız mümkündür:

Öğretmen katılımcılar, uzaktan eğitim sisteminin hem olumlu ve hem de olumsuz yönlerinin olduğu yönünde kanaat bildirmişlerdir. Öğretmen katılımcılara göre uzaktan eğitim sisteminin olumlu yönlerinin başında interaktif bir eğitim modeli olması gelmektedir. Ayrıca öğretmen katılımcılara göre uzaktan eğitim sistemi, öğreticilerin mesleki deneyimlerini artırmalarına da olanak tanıyacak bir potansiyel barındırmaktadır.

“Şöyle bir avantajı olduğunu düşünüyorum. Kendi dersimden örnekle bazen görsel anlatım kullanıyorduk sınıfta olduğumuz zamanlarda da akıllı tabia ile yansıtıyorduk. Şu anda interaktif bir etkinlik paylaştığımızda bemen öğrencilere bu çalışma olumlu yönde etki yaratabiliyor.” (Ö2)

“Teknolojiye çok uzak olmadığım için zorlanmadım açıkçası bu süreçte. Ama dediğim gibi uzaktan eğitim araçlarını daha önce hiç kullanmamıştım sadece bunlar ile ilgili bilgim yoktu ama kısa sürede bunlara da alıştım ve öğrendim.

Araştırmaya itti tabi daha rahat ve nasıl verimli olabilir noktasında.” (Ö2)

Öğretmen katılımcılara göre uzaktan eğitim sisteminin olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Bu noktada öğretmen katılımcılar, uzaktan eğitim konusundaki olumsuz görüşlerini bildirirken; teknolojik problemler, materyal eksikliği, bağlantı problemleri ve katılım/kontrol eksikliği gibi parametreleri öne sürmüşlerdir. Örneğin katılımcı Ö4, öğrencilerin derse katılmasında seçici davrandığını vurgulamakta, katılımcı Ö6 ise sistemsel ve teknik aksaklıkları öne çıkarmaktadır.

“Şu an ekstra bir yorgunluğum oluyor. Bir de sürekli bilgisayar başında olmak beni etkiliyor. Sistemsel sıkıntılar yaşamak zamansal sorunlar yaratıyor. Katılım ve ulaşımın zor olması. Ara derslere katılım artıyor. Seçicilik oluyor. Kendi sevdiğileri dersleri dinliyorlar. Bu da öğretmenlerin de şevkini kırıyor.” (Ö4).

“Çocukların materyallerinin olmaması. Ders katılım sürecinde azınlık olması bir sorun. Ders saati azlığından söz hakkı verme derse katma gibi problemler oluyor. Sistemsel olarak zaman zaman internetin bağlantısı sorun çıkarıyor. Zoom alt tabanlı EBA'ya geçiş yapıldı bu biraz düzeltti gibi bu problemleri.” (Ö6).

Araştırma bulgularının son kısmında veli katılımcıların ve öğretmen katılımcıların uzaktan eğitimin geleceğine ilişkin düşünceleri ölçülmek istenmiştir. Bu noktada hem veli katılımcıların ve hem de öğretmen katılımcıların; uzaktan eğitim sürecinin iyiden iyiye yerleşik hale geldiğini ve örgün eğitimi destekleyici bir eğitim modeli olarak kalıcı olacağı yönünde kanaat bildirmişlerdir.

“Bundan sonra derslerinin bir kısmının bu şekilde devam edeceğini düşünüyorum. Örneğin okulda dersin teorik kısmının anlatılıp uygulama noktasında buradan devam edileceğini düşünüyorum. Yani yüz yüze ders saatinin azalıp bu şekilde bir eğitim ile açığın kapatılacağını düşünüyorum. Veliler için belki eğitimler düzenlenebilir.” (Ö2).

6. Sonuç ve Tartışma

Bugüne kadar uzaktan eğitim sistemi ile ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, ortaya koyulan araştırmaların genel olarak uzaktan eğitim sürecinde tam anlamıyla öğrenmenin yapılmadığı yönünde bir kanının hâkim olduğu görülmektedir (Bozkurt & Sharma, 2020; Golden, 2020; Hodges, Moore, Locke, Trust, & Bond, 2020; Shisley, 2020; Yıldız & Kartal, 2020). Buna rağmen geline noktasında, sadece veliler ya da sadece öğretmenler açısından uzaktan eğitimi değerlendirmek kendi içerisinde zordur. Ancak hem teknolojik hem de mesleki anlamda velilerin ve öğretmenlerin gelişimine ek olarak, iletişim açısından hem veli hem de öğretmenlerin Covid-19 pandemisi süresince yürütülen uzaktan eğitim pratiklerinden önemli deneyimler kazandığı söylenebilir. Bu aşamada asıl önemli nokta iletişime dair edinilen bu deneyimlerin bundan sonraki süreçte nasıl kullanılabileceğini etkili bir şekilde değerlendirmektir. Araştırma bulgularına göre, uzaktan eğitim sisteminin velilerin sosyal yaşamlarına ve ebeveyn-çocuk ilişkisine çeşitli yönlerden etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Veliler açısından bakıldığında; uzaktan eğitim sisteminin velileri fiziksel yönden zorladığı görülmüş, çocuklarının eğitimi için daha fazla vakit ayırmak durumunda kalan velilerin, fiziksel aktivitelerini ikinci plana atmak zorunda kaldığı tespit edilmiştir. Bu durum, velilerin sosyal yaşamlarına da yansımış ve aile için sosyal yaşamlarında aksamalar olduğu görülmüştür. Buna ilaveten veliler, bu süreçte adaptasyon problemleriyle karşı karşıya kalmış ve çocukları için rehberlik görevlerini içselleştirme noktasında zaman kaybetmişlerdir. Bütün bu zorluklar, uzaktan eğitim sisteminin veliler açısından olumsuz yönleri arasındadır. Buna karşın veliler; uzaktan eğitim sisteminin ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi artırdığını ifade etmişlerdir ki bu durum, asosyallik problemi yaşayan ebeveynler ve çocuklar açısından olumludur. Ancak ebeveyn ve çocuk arasındaki böylesi bir sosyallığın, yalnızca eğitim olgusu ile sınırlı kalma gibi bir dezavantajı bulunmaktadır ve bu durumun pedagojik açıdan ne kadar verimli olacağı ayrı bir tartışma konusudur.

Araştırma bulgularına göre, uzaktan eğitim sisteminin öğretmenlerin sosyal yaşamlarına çeşitli yönlerden etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler açısından bakıldığında; uzaktan eğitim sisteminin öğretmenleri fiziksel açıdan zorladığı görülmüştür. Bunun yanı sıra öğretmenlerin; öğrenci ile iletişim kurma süreci, ders işleme süreci, ders ve ödev takibi, öğrencilerin derslere katılım düzeyleri konularında farklı görüşlere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte bu konularda, öğretmenlerin ağırlıklı olarak olumsuz görüşler beyan ettiği saptanmıştır. Yine öğretmenlerin, meslektaşları ile görüş alış-verişi yapma konusunda sıkıntılar yaşadığı görülmüş, buna karşın veliler ile etkileşiminin arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca

öğretmenler, uzaktan eğitim sisteminin, öğretmen-öğrenci arasındaki etkileşimi artırdığına vurgu yapmışlardır. Öğretmen-veli ve öğretmen-öğrenci arasındaki etkileşimin sıklaşması ise uzaktan eğitimin olumlu tarafları arasındadır.

Araştırma bulgularına göre, uzaktan eğitim sisteminin hem olumlu ve hem de olumsuz taraflarının olduğu görülmüştür. Bununla birlikte gerek veliler gerekse öğretmenler, uzaktan eğitim sisteminin olumsuz taraflarının daha baskın olduğuna ilişkin değerlendirmeler yapmışlardır. Veliler açısından bakıldığında; çocukların yalnızlaşması sonucu ortaya çıkan motivasyon kaybı, yüz yüze eğitimin geleneksel gücü, çevrimiçi ortamlarda yapılması mümkün olmayan dersler, teknik aksaklıklar ve imkânsızlıklar, meslek profesyonellerinin yetersizliği, artan ebeveyn sorumluluğu gibi nedenler uzaktan eğitim sisteminin olumsuz tarafları arasında yer almaktadır. Öğretmenler ise; teknik aksaklıklar ve yetersiz altyapı, ailelerin kısıtlı imkânları, internet kota düşüklüğü, ders katılım oranının düşüklüğü, ders tekrarları için süre kısıtlaması, derse katılım konusundaki kısırlık, yüz yüze eğitimin gücü, öğrencilerin ve ebeveynlerin uyum problemleri gibi nedenlerle uzaktan eğitim sistemine görece olumsuz yaklaşmaktadır.

Araştırma bulgularına göre hem veliler ve hem de öğretmenler; uzaktan eğitim modellerinin eğitim süreçlerinde kalıcı olacağını ve yerleşik hale geleceğini ifade etmişlerdir. Kanaatimizce de; teknoloji alanındaki baş döndürücü yenilikler, teknoloji merkezli olmayan ama teknolojiyi yaşam pratiklerinin merkezine oturtmaya mecbur kılan (pandemi, fiziksel yetersizlikler, nüfus artışları vb.) gibi durumlar sebebiyle uzaktan eğitim modelleri hem kalıcı hale gelecek ve hem de çeşitlenecektir. Sosyolojiyi değiştiren teknoloji, eğitim alanında da etkisini hissettirecek ve dijitalleşme; eğitim olgusuna da yeni kavramlar, yeni modeller, yeni işleyiş biçimleri ve yeni paydaşlar kazandıracaktır. Bu süreçte önemli olan, uzaktan eğitim süreçlerinin ve modellerinin verimliliğini artıracak planlamalar yaparak sürdürülebilir nitelikte bir uzaktan eğitim anlayışı tasarlanmasıdır.

7. Extended Abstract

In contemporary understanding of education, individuals who are in the position of educators are expected both to use technology effectively and to contribute to the learning process with new applications on effective learning-efficiency issues. This expectation has made it inevitable for education actors to design and develop new learning environments/methods enriched with technology. However, the innovations brought by digital technologies to the field of education have not only affected individuals in the position of students and (or) teachers, but also families have become the actors of this transformation process together with individuals in the position of students and teachers.

This research aims to examine how the digital transformation processes in the field of education with the Covid-19 pandemic have changed the roles of teachers and parents, and the challenges faced by parents and teachers in digital transformation processes. The research examines the distance education process in which parents are involved along with students and teachers, and in this respect, it is important in terms of aiming to increase the quality of education services.

The study group of the research was determined by considering the criterion-based sampling technique, which is among the purposeful sampling methods. Each of the participants in the study group of the research consists of elementary school educators and parents of elementary school students working in a particular geographical region. While forming the sample group of this study, the criteria were determined as the familiarity of parents and teachers with the distance education process and their use of distance education technologies. Thus, it was tried to determine the opinions and observations of the participants regarding the digital transformation experienced during the Covid-19 pandemic process and the developments in educational technologies, which are an output of this transformation, and the distance education process. The education technologies may differ due to factors as geographical region, infrastructure, and service provider institution. In addition, the technological predispositions of parents and family members and their ability to use technology are also important for the research. Furthermore, factors such as the family's educational status, socio-economic income level, perspective on education and number of children are other factors that should be taken into consideration in the research. For these reasons, in order to describe the situation accurately, participants with different age, educational status and technological tendencies working in different geographical regions were included in the study group.

Qualitative research methodology was applied in the study and a single round semi-structured interview technique was used. A semi-structured interview form developed by the researchers was used as the interview form. The interview form was organized in line with expert opinions and its final version was created. The interview form prepared for this study was organized separately for parent participants and teacher participants. Interviews were conducted with 14 people of different ages and educational backgrounds, including 7 elementary school educators and 7 parents of elementary school students. The names of the participants were not used during the interviews and the participants were categorized as parent participants and teacher participants. Parent participants were identified as V1, V2, V3, V4, V5, V6, V7; teacher participants were identified as Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7. The descriptive analysis technique was used to analyze the research data. In the study, which was conducted within the framework of Turnüklü's (2000) three activity steps (reduction of data, presentation of data, drawing conclusions and verification), the data obtained from the interview forms were transcribed and coding was created by reading over them. The codings were also brought together to form categories. In the process of coding the data, "open coding" was preferred. The code list prepared for this research was created under the themes of 'Physical Impact, Social Impact and Technological Impact'.

According to the findings of the study, it was concluded that the distance education system had an impact on parents' social lives and parent-child relationship in various aspects. From the parents' perspective, it was observed that the distance education system was physically challenging for the parents and this situation was reflected in the social lives of the parents and there were disruptions in the social lives of the family. All these difficulties are among the negative aspects of the distance education system for parents. On the other hand, parents stated that the distance education system increased the interaction between parents and children, which can be considered as a positive aspect of distance education in terms of parent-child relationship.

According to the findings of the study, when the distance education system was analyzed from the perspective of teachers, it was seen that the distance education system physically challenged teachers. In addition to this, it was found that teachers had difficulties in the process of communicating with students, lesson teaching process, lesson and homework monitoring, students' level of participation in lessons, and expressed more negative opinions about distance education.

Keywords: Distance Education, Distance Education Technologies, Digitalization, Qualitative Research, Semi-Structured Interview, Descriptive Analysis, Covid 19.

Kaynakça

- Agnoleto, R., & Queiroz, V. C. (2020). Covid-19 and the challenges in Education. *CEST*, 1-2.
- Ally, M. (2019). Competency Profile of the Digital and Online Teacher in Future Education. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 303-318.
- Binark, M. (2007). Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu. M. Binark içinde, *Yeni Medya Çalışmaları* (s. 21-44). Ankara: Dipnot.
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi.
- Büyükköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Corbin, J., & Strauss, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons, and Evaluative Criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-21.
- Dempsey, M., & Burke, J. (2020). *Covid-19 Practice in Primary Schools in Ireland Report: Two-month a Follow-up*. Maynooth University.
- Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Ötesi* (5. b.). Ankara: Erk.
- Golden, C. (2020). Remote teaching: The glass half-full. *Educause Review*. <https://er.educause.edu/>. adresinden alındı
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *Educause Review*.

Iwai, Y. (2020). Online Learning during the COVID-19 Pandemic. *Scientific American*. Aralık 2021 tarihinde <https://blogs.scientificamerican.com/observations/online-learning-during-the-covid-19-pandemic/> adresinden alındı

Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I. H., & Kelly, K. (2009). *New Media: A Critical Introduction* (2. b.). London and New York: Taylor & Francis Group.

Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9. b.). Pearson Education.

MEB. (2021). *Milli Eğitim İstatistikleri*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. (2022, Ağustos 4). *Sayılarla Uzaktan Eğitim*. YEGİTEK : <http://yegitek.meb.gov.tr/www/sayilarla-uzaktan-egitim/icerik/3164#:~:text=Di%20yandan%20EBA%20Mobil%20uygulamas%C4%B1,%20aktif%20bir%20C5%9Fekilde%20kulland%C4%B1>. adresinden alındı

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). Drawing Valid Meaning from Qualitative Data: Toward a Shared Craft. *Educational Researcher*, 20-30.

Mulenga, E. M., & Marbán, J. M. (2020). Is COVID-19 the Gateway for Digital Learning in Mathematics Education? *Contemporary Educational Technology*, 12(2). doi:<https://doi.org/10.30935/cedtech/7949>

Özdemir, S., & Kılıç, E. (2007). Integrating information and communication technologies in the Turkish primary school system. *British Journal of Educational Technology*, 38(5), 907-916.

Shisley, S. (2020). Emergency remote learning compared to online learning. *Learning Solutions*, 1-15.

Taş, H. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulamaya Konan Uzaktan Eğitimin Paydaş Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 12(23), 23-49.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.

Uzoğlu, M. (2017). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(16), 335-351.

Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. b.). Ankara: Seçkin.

Yıldız, S., & Kartal, G. (2020). Uzaktan eğitim – Acil! *Sarkaç*. Mayıs 17, 2022 tarihinde <https://sarkac.org/2020/06/uzaktan-egitim-acil/> adresinden alındı

Araştırmacıların Katkı Oran Beyanı / Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları %50/%50 şeklindedir.

The authors' contribution rates in the study are %50/%50 form.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.

This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.